

ЗМІСТ

<i>Балог І. Л., Артамонова Л. М., Артамонова О. В.</i>	Розробка освітніх проєктів для основної категорії відвідувачів шкільного музею для учнів на прикладі вивчення життя та творчості Т. Г. Шевченка в V-VIII класах СШ № 135 м. Києва за експозицією “Київського музею К. Г. Паустовського”	3
<i>Бартош А. Є.</i>	Виставка “Випробування. Доля Заповідника в 1941–1945 рр.” як візуальне та документальне джерело для сприйняття учнівською молоддю трагічних сторінок історії України	7
<i>Вакулишин С. М.</i>	Формування урбаністично-цивілізаційної компетентності учнівської молоді засобами музейної педагогіки	9
<i>Вітрик І. С.</i>	Форми роботи з музейної педагогіки в Національному музеї історії України (з досвіду роботи)	12
<i>Горська Н. Д.</i>	Популяризація культурної спадщини у роботі з різними цільовими аудиторіями (з досвіду роботи Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника)	16
<i>Караманов О. В.</i>	“Культура участі” (“Participation culture”) як нова музейно-педагогічна парадигма	18
<i>Кожаненко О. А.</i>	Застосування інтерактивного методу на виставці “Від ядра до снаряду” в НІАМ “Київська фортеця”	20
<i>Коцар Л. О.</i>	Музейні уроки як складова формування історичного світогляду	23
<i>Кузьміна М. В.</i>	Музейна педагогіка: “Церковно-календарний рік у Національному музеї у Львові імені Андрея Шептицького (на прикладі пам’яток давньоукраїнського мистецтва зі збірки музею)”	27
<i>Левенко О. Ю.</i>	Міжмузейний квест як інтерактивний захід і засіб актуалізації культурних цінностей у діяльності Музею театрального, музичного та кіномистецтва України	30
<i>Парацій В. М.</i>	Науково-популярні конференції у поглибленні пізнавальних можливостей учнів і студентів (з досвіду роботи науковців Державного історико-архітектурного заповідника у м. Бережани)	33
<i>Різун І. Б.</i>	Адаптація програми “Школа і музей: працюємо разом” для роботи з інтелектуально неповносправними	37
<i>Степанович К. М.</i>	Інтерактивні методи та прийоми у Педагогічному музеї України	41
<i>Степанок О. В.</i>	Спільні проєкти Кіровоградського обласного художнього музею та закладів освіти Кіровоградщини	43
<i>Топилко О. В.</i>	Досвід, виклики та перспективи Києво-Печерського заповідника в роботі з навчальними закладами	46
<i>Удовиченко І. В.</i>	Робота з підлітками в музеї. Квест “Tabula Rasa” в Музеї історичних коштовностей України	48
<i>Фідря О. Є.</i>	Про спільну роботу Художнього музею і дошкільних закладів та учнів молодших класів Краматорська. Проєкт “Музей - дітям”	53
<i>Харченко О. В.</i>	Механізми актуалізації історико-культурної та мистецької спадщини в музеях художнього профілю. Основні напрямки освітньої роботи з дітьми	56
<i>Шапошнікова А. В.</i>	Питання толерантності у музейній педагогіці з досвіду художньої галереї Художньо-меморіального музею І. Ю. Репіна	59

Степанович К. М. Інтерактивні методи та прийоми у Педагогічному музеї України/ К. М. Степанович // Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи: матеріали третьої науково-практичної конференції. – К., 2015. – С.41-43

Степанович Кіра Михайлівна,
науковий співробітник
Педагогічного музею України

Інтерактивні методи та прийоми у Педагогічному музеї України

Однією з найважливіших функцій сучасного музею є культурно-освітня діяльність. Максимальна відкритість і доступність музею для всіх, потужний інформаційний і ціннісно-орієнтований потенціал здатні долучити людей до різних форм інтелектуальної й соціально-культурної творчості, надати музею особливої значимості в освітньому процесі. Розуміння музею як багатовимірного освітнього простору значно посилює роль музейної педагогіки, яка аналізує багатий педагогічний потенціал музею, розробляє механізми ефективного його використання.

Успішна реалізація нових музейно-педагогічних настанов потребує, насамперед, організації максимально ефективного використання освітніх можливостей музейного середовища, переосмислення його ролі в освітній складовій діяльності музею. Музейне середовище сприймається сьогодні не як «споглядальний простір», де людина — простий спостерігач минулих епох, а як «живий» простір, що розвивається, має значний, інформаційний та емоційний вплив. Практично всі елементи музейного середовища є носіями соціальної та природничо-наукової інформації, автентичними джерелами знань. Вони мають унікальну особливість — здатність впливати на інтелект, емоційну й моральну сфери особистості, активізуючи чуттєве сприйняття, актуалізуючи особистий досвід і стимулюючи ціннісне ставлення людини до навколишньої дійсності [4, с. 16]. У зв'язку із цим, зважаючи на сучасну парадигму освіти й виховання, пріоритетним для працівників музею є завдання ефективного використання унікальних предметів музейного середовища не тільки для ілюстрації інформації, а насамперед для стимулювання процесів пізнання й осмисленого навчання, розвитку здатності самостійно добувати інформацію з першоджерела.

Ефективне використання розвивальних можливостей музейного середовища значно посилюється, як свідчить практика, із розробленням, впровадженням тривалих, комплексних музейно-освітніх програм. Музейна педагогіка розглядає їх як реальний механізм, здатний забезпечити перехід від одиничних, епізодичних культурно-освітніх заходів до створення багатоступінчастої, поетапної освітньої розвивальної моделі в музейному просторі на базі найтіснішої інтеграції з різними навчальними структурами — від дошкільних установ до вищих навчальних закладів [1, с. 34]. Музейно-освітні програми мають складатися з урахуванням профілю музею й освітніх можливостей музейного середовища. Важливо, щоб провідними в цих програмах залишалися змістовний і розвивальний аспекти, однак при цьому

важливо, щоб вони розглядалися не тільки як мета, але і як засіб розвитку особистості.

Педагогічний музей України протягом 2013-2014рр. розробив і реалізував кілька музейно-педагогічних проєктів. Так, у 2014 році почав роботу проєкт «Інститут у музеї», створений спільно з кафедрою методики суспільно-гуманітарної освіти та виховання Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка.

У межах проєкту доцент кафедри, к. пед. н. Оксана Матвійчук проводить заняття на тему «Методи, форми та засоби виховання» зі слухачами курсів підвищення кваліфікації. Заняття розпочинаються екскурсією стаціонарною експозицією музею «Розвиток освіти та педагогічної думки в Україні від найдавніших часів до 1945 р.». Протягом жовтня 2014 – березня 2015 року було проведено понад 30 таких занять, учасниками яких стало близько 700 педагогів.

Експозиція як основа музейної комунікації дає широкий простір для провадження в сучасних музеях екскурсій, занять та лекцій, що мають інтерактивний характер, реалізують навчальну та пізнавальні цілі музейної діяльності, а головне – слугують засобом спілкування представників різних груп сучасного суспільства, навіть не зважаючи на те, що її можуть не оновлювати десятиліттями. Безперечно, «експозиція музею є ключовою пропозицією, неповторним елементом, що доступний мало яким іншим організаціям» [2, с. 319], проте велике значення має «оживлення» експонатів, організація процесу екскурсії як пізнавального, що стимулює відвідувача заглибитися в тему, дивитися уважніше й пізнати більше.

Значне місце серед методів спілкування з аудиторією посідають активні й інтерактивні. Активні методи будуються на: практичній спрямованості, ігровому дійстві й творчій спрямованості навчання, різноманітних комунікаціях і діалозі, використанні знань та досвіду аудиторії, груповій формі організації її роботи, долученні до процесу цього спілкування всіх органів чуття, на такому підході до навчання, який передбачає власну діяльність відвідувачів, пов'язану з реконструкцією минулого. Інтерактивність, як спосіб пізнання, передбачає взаємодію всіх учасників освітнього процесу один з одним, під час якої вони обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії колег і свою власну поведінку.

Сьогодні практично всі музеї, в тому чи іншому варіанті, застосовують нетрадиційні або інноваційні методики й технології, зокрема інтерактивність. Водночас вони, здебільшого, стосуються проведення окремих заходів і практично не впливають на сталі, традиційні форми та методи культурно-освітньої діяльності в музеї, наприклад, екскурсії. У їх проведенні досі переважають відтворюючий, інформаційний методи подання матеріалу й принципи навчальної дидактики, коли екскурсовод виступає не як співрозмовник, а як ментор. За таких обставин відвідувач починає сприймати екскурсію як захід, позбавлений для нього інтересу й смислу. Вихід із ситуації, що склалася, вбачається в корінній видозміні традиційних і активному впровадженні інноваційних методів та форм освітньої діяльності в музейному просторі. Наприклад, методика проведення традиційної екскурсії суттєво збагачується за допомогою використання елементів дискусії, діалогу, міркувань і пояснень. Для емоційного сприйняття важливо застосовувати особливі

образно-емоційні прийоми: занурення в минуле, емпатію, театралізацію, драматургію, персоніфікацію, рольові ігри [5, с. 30-31].

Так, у стаціонарній експозиції Педагогічного музею України є чимало цікавих особливостей, на основі яких було створено низку інтерактивних завдань.

На початку експозиції представлені письмове приладдя періоду Київської Русі – цери (вощені дощечки для письма) та стилоси. Для більшої наочності було виготовлено їх аналоги. Біля вітрини, де представлено сторінки французького підручника з письма пером, лежать гусячі пера, металеві пера для письма, папір та чорнила. Завдяки цьому у відвідувачів є можливість доторкнутись до живої історії.

Деякі вітрини присвячені різним навчальним закладам та особливостям навчання в них. Так відвідувачам пропонується спробувати себе у мистецтвах віршування та римування, публічних диспутах, відгадати старовинні дитячі загадки та завдання.

Екскурсія стаціонарною експозицією в рамках проекту «Інститут у музеї» також має інтерактивний характер: слухачі беруть у ній активну участь, відповідаючи на запитання та виконуючи низку цікавих завдань. Також екскурсанти мають можливість ознайомитись з підручниками, журналами, методичними працями та іншими навчальними виданнями, які є окрасою музею – складовими наукового об'єкту «Колекція стародруків Педагогічного музею України (рукописи, стародруки та рідкісні видання 1477-1923 рр.)», що становить національне надбання. Видання підбираються відповідно до спеціальності екскурсантів: для вчителів математики – підручники за математики ХІХ – ХХ ст., для вчителів фізичного виховання – публікації та навчальні посібники з цього предмету і т.д.

Навіть інтер'єрні елементи стають у нагоді, наприклад збільшені сторінки з церковних книг. За їх допомогою відвідувачі мають можливість порівняти книги з різними шрифтами (кириличний та гражданський). Для цього екскурсивод має заздалегідь підготовлені копії стародруків гражданським шрифтом.

У своєму арсеналі екскурсивод Педагогічного музею має завдання та вправи як для дорослої так і для дитячої аудиторій.

Сучасний рівень організації культурно-освітньої діяльності в музейному просторі дозволяє створення відповідного педагогічного інструментарію: наприклад, творчих, дослідницьких завдань, маршрутів освітніх екскурсій, подорожей та інших дидактичних матеріалів, що забезпечують подібну роботу в музеї, зважаючи на вікові й пізнавальні можливості різних категорій учнів, а також особливості музейного середовища.

Так для тимчасової виставки «Книжковий фронт», мета якої представити книжки надруковані на території України у часи другої світової війни, було створено маленький квест, розрахований на будь-яку вікову аудиторію. Він включає в себе 4 питання:

1. В якому році Західна Україна була приєднана до Радянського Союзу? Знайди номер та назву журналу в якому про це написано.
2. Знайди українську дитячу книжечку, що була видана закордоном під час другої світової війни. (Як вона називається? Де вона видана?)

3. Хто автор букваря, на основі якого вчителі Донбасу створювали рукописні букварі для своїх учнів?
4. Знайди трудову книжку вчительки Кучкової Лідії. В якій школі вона працювала з 1944 року?

А також завдання творчого характеру на основі згадок дитини війни про своє навчання в школі під час війни: Як з газети, лінійки, олівця та леза зробити зошит?

Цей маленький квест повністю охоплює всі розділи виставки та дає змогу відвідувачу самостійно ознайомитись з експозицією. Завдяки квесту відвідувач уважно та зацікавлено оглядає усі експонати, оскільки прагне виконати всі завдання.

Список використаних джерел:

1. Белякова Л. М. Новые образовательные технологии в музейной коммуникации / Л. М. Белякова // XXIX Всероссийский семинар «Музей и подрастающее поколение». Сб. материалов. — М. : АНО ИИЦ «Д.Ц.», 2007. — С. 34–37.
2. Гафар Т. Образование в современном музее: типы программ и направления развития / Т. Гафар // Музей как пространство образования: игра, диалог, культура участия / Отв. ред. А. Щербакова. Сост. Н. Ко-пелянская. — М., 2012. — С. 29–39.
3. Мастеница Е. Н. Музейная среда в формировании человека культуры / Е. Н. Мастеница // Эстетическое развитие ребенка в музейной среде и современные образовательные технологии. — СПб. : Изд. Гос. Эрмитажа, 2000. — С. 51–53.
4. Мастеница Е. Н. Музей и посетитель / Е. Н. Мастеница, Л. М. Шляхтина // Михайловская пушкиниана. Сб.ст. — М. : Гос. музей-заповедник «Михайловское», 2001. — Вып. 19. — С. 5–16.
5. Приставка Т. А. Педагогические условия формирования у школьников исследовательской культуры средствами музейной коммуникации / Т. А. Приставка // XXVIII Всероссийский семинар «Музей и подрастающее поколение». Сб. материалов. — М. : МГДД(Ю)Т, 2006. — 72 с.